

ו. ודע עוד, דהוא הדין לענין מכירה גם כן הצריכה התורה, כשיהיה לישראל דבר מה למכור, ונודמן לפניו ישראל וכנעני, ומכור לישראל. וכן הוא הדין לענין אם צריך לקנות, דכתיב (ויקרא כה, יד): 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מינד עמיתך, ואיתא בספרא (פרשת בהר פרשתא ג, א): 'אם פאת למכור - תמכר לישראל חברך, וכן אם פאת לקנות - תקנה מישראל חברך. 'אופשוט דהוא הדין, אם צריך לשכור איוה דבר למלאכתו, מוטב שישכור מישראל, אם התועלת משניהן בשוה.

ז. ואפלו 'באם הפנעני מוסיף מעט יותר על המקח, אפלו הכי מוטב למכור לישראל בפחות. וכן הוא הדין לענין קנין, מוטב יותר שיקנה מישראל, אפלו אם יצטרך להוסיף מעט יותר [רמ"א בתשובה הנ"ל (סעיף ה)].

(ג) נתיב חסד (92)

ואין להקשות על דברי רמ"א מהא דאיתא בחושן משפט בסימן קע"ה סעיף מ' עיין שם לענין מצרנות ופוסק שם בסעיף מ"א, במה דברים אמורים, כשיכול

למוכרה לישראל בדמים שנותן הכנעני, אבל אינו חייב למוכרה לישראל בפחות, ומשמע שם מן הסמ"ע (ס"ק ע"ג) דאפילו דבר מועט אין חייב להזיל. יש לומר אין הכי נמי דחייב אין עליו, אבל מצוה יש עליו בזה וכמו שכתבתי. ונפקא מינה לענין לכפותו בזה, דהא המחבר קאי על מה דכתב בסעיף מ', דהיו משמתינן ליה וכו' וקאמר דבאופן זה לא שייך זה.

ודע דנראה לי דוקא בדבר שאין מקחו ידוע, אבל בדבר שמקחו ידוע, והכנעני רוצה ליתן לו כפי המקח, והישראל רוצה שיוזיל לו המוכר מן המקח, לא צותה עליו התורה בזה, דאפילו אם לא היה כאן הכנעני, גם כן אין מחויב להזיל, וכן לענין אם יכול לקנות מן הכנעני כפי המקח הידוע, והישראל המוכר רוצה שיוסיף לו מעט, אין מחויב בזה.

(ו) קובץ מצוות ל' אהבה (מ"א בתורת חסד)

שכתב להעדיף העסקת נכרים על פני ישראל שאינו שותו"מ, ועי"ש בהערות (מדור א"י הערה 12) שהחזו"א והגר"ח"ע נחלקו עליו וס"ל שיעדיף העסקת ישראל אף שאינו שותו"מ לפני נכרים, וראיתם מדין צדקה שחובת כ"ד לפרנס הקטנים אף שבידוע יחללו שבת לכשיגדלו. (ועי' בספר פאר הדור ע' מ"א).

ובענין הקדמת שותו"מ לעומת מי שאינו שותו"מ לפי המתבאר לעיל בשו"ת חת"ס משמע דודאי צריך להקדים השותו"מ, משום שמי שאינו שותו"מ לא נאמר בו דין עמיתך גבי הונאה ורבית, וא"כ ה"ה לענין או קנה מיד עמיתך כמבואר בדבריו. וכן מבואר בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ח חת"ה), וכן שמעתי בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

ב. והנה יש לעיין אי דינא דעמיתך קודם נאמר גם ביחס בין ישראל שאינו שומר תורה ומצוות לנכרי, וכן יש לעיין האם יש להעדיף לקנות דוקא משותו"מ וכן לשכור פועל דוקא שות"מ קודם ממי שאינו שות"מ.

והנה בשו"ת חת"ס (חור"מ קל"ד) כתב דמי שאינו שומר תו"מ אינו בכלל עמיתך, ודייק כן מדברי השטמ"ק בב"מ, שכתב על דברי רש"י עם שאתך במצוות לא תונה, ומשמע הא ליתא בזה ובזה מיתי ואינו בכלל עמיתו. עכת"ד. נמצא לדבריו שאין צריך להקדים ישראל שאינו שותו"מ על פני נכרי.

ועי' בקובץ אגרות (מהגר"א וטרמן ע' קמ"ב